

Nr 124.

Ankom till riksdagens kansli den 31 maj 1932 kl. 6 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till beredskapsarbeten för motverkande av arbetslöshet jämte i ämnet väckta motioner.

(4:e avd.)

Uti den till riksdagen den 4 januari 1932 avlåtna propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1932/1933 har Kungl. Maj:t (punkt 3 av det vid propositionen under rubrik »Oförutsedda utgifter» fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag) föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition, som kunde komma att avlåtas i ämnet, till beredskapsarbeten för motverkande av arbetslöshet för budgetåret 1932/1933 beräkna ett reservationsanslag av 3,000,000 kronor.

Därefter har Kungl. Maj:t i en till riksdagen avlåten, den 22 april 1932 dagtecknad proposition, nr 251, som hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för sistnämnda dag, föreslagit riksdagen att till beredskapsarbeten för motverkande av arbetslöshet för budgetåret 1932/1933 under titeln »Oförutsedda utgifter» anvisa ett reservationsanslag, att användas i huvudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollet angivna grunder, av 3,000,000 kronor.¹

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till sist omnämda statsrådsprotokoll.

I proposition den 20 mars 1931, nr 202, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att till beredskapsarbeten för motverkande av arbetslöshet för budgetåret 1931/1932 under titeln »Oförutsedda utgifter» anvisa ett reservationsanslag av 3,000,000 kronor att användas i huvudsaklig överensstämmelse med i propositionen angivna grunder.

I en likaledes den 20 mars 1931 dagtecknad proposition, nr 210, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen vidare att till statsbana Malung—Vansbro för budgetåret 1931/1932 anvisa ett reservationsanslag av 300,000 kronor, att utgå av lånemedel. I denna proposition förutsattes bland annat, att för anläggandet av ifrågavarande statsbana skulle under budgetåret 1931/1932 disponeras, förutom nyssnämnda anslag av lånemedel, ett belopp av 300,000 kronor från det av Kungl. Maj:t för samma budgetår äskade anslaget till beredskapsarbeten.

Båda de ifrågavarande propositionerna blevo av riksdagen bifallna (se riksdagens skrivelser den 28 maj 1931, nr 287, och den 30 maj 1931, nr 302).

Genom brev den 26 juni 1931 bemyndigade Kungl. Maj:t, efter hörande av socialstyrelsen och järnvägsstyrelsen, sistnämnda styrelse att i huvudsaklig överensstämmelse med i förenämnda proposition nr 210 förordnat förslag anlägga en statsbana Malung—Vansbro. Samtidigt ställde Kungl. Maj:t till järnvägsstyrelsens förfogande för påbörjande av ifrågavarande anläggning dels det av riksdagen för budgetåret 1931/1932 för ändamålet av länemedel anvisade reservationsanslaget av 300,000 kronor, dels ock ett belopp av 300,000 kronor från det för samma budgetår anvisade reservationsanslaget till beredskapsarbeten för motverkande av arbetslöshet.

Därefter har Kungl. Maj:t genom särskilda beslut, av vilka de första meddelades den 9 oktober 1931 och det sista den 8 april 1932, förordnat angående användningen av ifrågavarande belopp å 2,700,000 kronor med undantag för ett belopp av något över 3,000 kronor, vilket ännu icke fördelats.

Därvid har huvuddelen av beloppet eller 1,654,425 kronor ställts till järnvägsstyrelsens förfogande för anordnande av ett flertal skenfria korsningar. Av återstoden har ett belopp av 424,800 kronor ställts till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förfogande för anordnande av olika hamn- och farledsföretag. För utförande såsom beredskapsarbeten av diverse militära arbeten har vidare ställts till arméförvaltningens, marinförvaltningens och flygstyrelsens disposition ett belopp av tillhopa omkring 350,000 kronor. Telegrafstyrelsen har erhållit tillstånd att använda en summa av 227,000 kronor för utförande av vissa arbeten inom telegrafverket och Sveriges geologiska undersökning har bemyndigats att disponera ett belopp av 40,000 kronor för visst gruvarbete i Malå socken.

Den närmare användningen av det sålunda fördelade beloppet framgår av följande tablå.

Dag för beslutet 1931	Arbetets beskaffenhet	Anvisat belopp	
		kronor	kronor
⁹ / ₁₀	Arbetsföretag inom lantförsvaret:		
	1) planering av Västernorrlands regementes övningsfält till landningsplats för flygplan	20,000	
	2) anordnande av vattenledning och brandposter för Norrlands trängkår	31,300	
	3) inom Bodens fästning:		
	två åskådarsvärn, därav ett av trä och ett av betong, vid Bodens skjutfält, tillhopa	2,000	
	ett skyddsrum av betong	14,000	
	omläggning av vägen Björknäs—Gammelbyn ...	17,400	
	omläggning av vägarna Gammelbyn—Degerberget (»Korsmyrvägen») och Gammelbyn—Degerbergsvägen (»Gammelbyvägen») samt den s. k. Ballongvägen	35,800	120,500

Dag för beslutet 1931	Arbetets beskaffenhet	Anvisat belopp kronor	kronor
⁹ / ₁₀	Skenfria korsningar mellan statens järnvägar och allmän väg:		
	1) vägbro jämte parallellväg vid Alnässjön å bandelen Uddevalla—Strömstad i Göteborgs och Bohus län	180,650	
	2) vägbro med tillfartsvägar vid Halleby å bandelen Göteborg—Uddevalla i Göteborgs och Bohus län	47,000	
	3) vägport med tillfartsvägar vid Rämnen på bandelen Kristinehamn—Mora i Värmlands län	74,300	
	4) vägbro jämte tillfartsvägar vid Lesjöfors å bandelen Kristinehamn—Mora i Värmlands län	48,650	
	5) vägport med tillfartsvägar vid Karlslund å bandelen Kilafors—Bollnäs i Gävleborgs län	81,750	432,350
⁹ / ₁₀	Hamn- och farledsföretag:		
	1) förbättring av fiskehamnen vid Björkö i Göteborgs och Bohus län	154,400	
	2) anläggning av fiskehamn vid Klädesholmen i Göteborgs och Bohus län	56,200	
	3) utförande vid fiskehamnen vid Stora Kornö i Göteborgs och Bohus län av vägbrytare med tillfartsväg och hamnplan	37,600	
	4) anläggning av vägbrytare för fiskehamn å östra kusten av Hasslö vid Garpaviken i Blekinge län	170,000	
	5) upprensning av farleden mellan Hasslö och Kettilskar i Blekinge län	6,600	424,800
⁹ / ₁₀	Gruvarbete i Malå socken (Sveriges geologiska undersökning)	—	40,000
³⁰ / ₁₀	Arbetsföretag inom telegrafverket:		
	1) vissa ledningsarbeten m. m. i Norrbottens län ...	120,100	
	2) vissa ledningsarbeten m. m. i Jämtlands län	7,900	128,000
³⁰ / ₁₀	Skenfria korsningar mellan statens järnvägar och allmän väg:		
	1) vägbro med tillfartsvägar vid Tyskbo å bandelen Krylbo—Storvik i Kopparbergs län	93,750	
	2) vägbro jämte tillfartsvägar vid Getterån å bandelen Ånge—Sundsvall i Västernorrlands län ...	30,750	
	3) vägbro med tillfartsvägar vid Mellansel å bandelen Mellansel—Vännäs i Västernorrlands län ..	62,250	
	4) vägport jämte tillfartsvägar vid Björna å bandelen Mellansel—Vännäs i Västernorrlands län ...	45,625	
	5) bro jämte anslutningsbankar i Boden i Norrbottens län	54,500	
	6) vägport med tillfartsvägar vid Hednoret å bandelen Alvsby—Boden i Norrbottens län	39,950	
	7) vägbro jämte tillfartsvägar vid Niemisel å bandelen Boden—Morjärv i Norrbottens län	61,875	388,700
²⁰ / ₁₁	Ändring i beslut ⁹ / ₁₀ angående Bodens fästning, kostnadsökning	—	3,800

Dag för beslutet 1931	Arbetets beskaffenhet	Anvisat kronor	belopp kronor
11/12	Skenfria korsningar mellan statens järnvägar och allmän väg i Göteborgs och Bohus län:		
	1) vägbro med tillfartsvägar vid Överby (Hessland) å bandelen Göteborg—Strömstad	125,300	
	2) vägbro med tillfartsvägar vid Säm nedre å bandelen Göteborg—Strömstad	100,350	
18/12	Skenfria korsningar i Söderhamn	—	225,650 306,000
1932			
5/2	Väganläggningar m. m. å Bohusläns regementes övningsområde Samneröd	—	15,100
5/2	Anordnande av vattenledning m. m. till 4:e flygkårens etablissemang å Frösön	—	72,500
5/2	Skenfria korsningar mellan statens järnvägar och allmän väg:		
	1) vägbro med tillfartsvägar vid Nora å bandelen Simonstorp—Åndebol i Östergötlands län	64,375	
	2) vägbro med tillfartsvägar norr om Långban å bandelen Kristinehamn—Mora i Värmlands län	67,050	131,425
19/2	Arbetsföretag inom lantförsvaret:		
	1) vissa arbeten å Kronobergs detachements i Karlskrona kasernområde	4,600	
	2) vissa arbeten å samma detachements övningsfält Rosenholm	21,625	
	3) anordnande av utfartsväg från landstomsförrådet i Karlshamn	980	
	4) planering av Norrlands dragonregementes övningsfält till start- och landningsplats för flygplan	6,400	
	5) anordnande av start- och landningsplats för landflygplan å förra mötesplatsen Mohed	45,000	78,605
19/2	Utförande av vägbyggnad mellan byarna Dalom och Varglund å Hemsö i Västernorrlands län (marinförvaltningen)	—	20,000
19/2	Arbetsföretag inom telegrafverket:		
	1) ombyggnad av stolplinje jämte regelsättning mellan Ruskesele och Visträsk (Norrbottnens och Västerbottnens län)	44,400	
	2) vissa ledningsarbeten m. m. i Norrbottens län ..	15,100	
	3) » » » i Västerbottnens » ...	28,800	
	4) » » » i Jämtlands » ...	10,700	99,000
19/2	Skenfria korsningar i Skellefteå stad	—	170,300
19/2	Reparation och breddning av befintlig väg samt utförande av delvis ny väg från Ryd vid Ryamad till Styrnäs udde på Sturkö (marinförvaltningen)	—	27,000
8/4	Planering av Dalregementets övningsfält å Rommehed i Stora Tuna socken till start- och landningsplats för flygplan	—	13,000
	Summa kronor		2,696,730

Länsvis fördela sig dessa belopp, avrundade nedåt till jämna tusental, på följande sätt.

Östergötlands	län ..	64,000	kronor
Blekinge	»	230,000	»
Göteborgs och Bohus	»	716,000	»
Värmlands	»	190,000	»
Kopparbergs	»	106,000	»
Gävleborgs	»	432,000	»
Västernorrlands	»	209,000	»
Jämtlands	»	80,000	»
Västerbottens	»	236,000	»
Norrbottnens	»	428,000	»

I en i februari 1932 inom socialdepartementet utarbetad promemoria anfördes bland annat, att ifrågavarande anslag även för budgetåret 1932/1933 syntes böra bestämmas till 3,000,000 kronor, med vilket belopp preliminärt räknats i 1932 års statsverksproposition.

Genom remiss den 10 februari 1932 anbefalldes Kungl. Maj:t *dels* arméförvaltningen, marinförvaltningen, flygstyrelsen, telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen, luftfartsmyndigheten, domänstyrelsen, lantbruksstyrelsen och lotsstyrelsen att var för sig, *dels ock* statens arbetslöshetskommission och socialstyrelsen att gemensamt avgiva utlåtande i anledning av omförmälda promemoria.

Socialstyrelsen och *statens arbetslöshetskommission* hava anført bland annat följande.

Enligt den till promemorian fogade bilagan hade genom beslut av Kungl. Maj:t beredskapsarbeten intill utgången av januari 1932 beslutats för ett belopp av kronor 2,369,800. Av dessa arbeten syntes emellertid ditintills endast åtta hava hunnit igångsättas och hade hela antalet vid dem sysselsätta arbetare ännu i slutet av januari 1932 uppgått endast till 178.

Den begränsade omfattning, som beredskapsarbetena intill dess erhållit, hade icke kunnat inverka nämnvärt lättande på de åtgärder, som staten eljest nödgats vidtaga för arbetslöshetens lindrande, även om avlastningen ostridigt varit till gagn för några av de kommuner, där företagen kunnat uppsuga ett något större antal arbetslösa.

Den förhållandevis ringa effekt, som vunnits av beredskapsarbetena, berodde på att beslutade arbeten dittills endast till obetydlig del hunnit igångsättas. Detta kunde näppeligen tillskrivas ogynnsamma tillfälligheter och än mindre onödigt dröjsmål på något håll utan syntes snarare få anses utgöra en bekräftelse på en av styrelsen och kommissionen redan tidigare påvisad konstitutiv brist hos beredskapsarbeten, betraktade såsom ett medel till motverkande av aktuell arbetslöshet. I och med att sådana arbeten, samtidigt med att de skulle tjäna arbetslöshetspolitiska syften, i övriga hänseenden vore likställda med andra arbeten i öppna marknaden och inordnades i de olika myndigheternas arbetsprogram, måste de givetvis förberedas på det enligt sakens inneboende natur förhållandevis tidskrävande sätt, som utmärkte allmänna — och väl också enskilda — arbeten av denna natur.

Vederbörande myndigheter kunde näppeligen så att säga lägga upp ett förråd av färdiga planer, lämpade för alla de ur arbetslöshetssynpunkt skiftande förhållandena under olika tider och å olika orter. Redan kostnads-hänsyn syntes förbjuda uppgörandet på vinst och förlust av sådana i detalj utarbetade planer, om vilka man icke på förhand kunde veta, huruvida de skulle komma till utförande eller ej.

Frågan om valet av lämpliga arbetsobjekt måste först prövas — bland annat ur arbetslöshetssynpunkt — och först sedan beslut därutinnan fattats, kunde det tidskrävande utarbetandet i detalj av planerna ske. Det måste alltså städse förflyta en ganska avsevärd tid mellan konstaterandet av behovet av ett beredskapsarbete och ett sådant arbetes faktiska igångsättande.

Den återgivna siffran för antalet i beredskapsarbeten anställda utvisade, att beredskapsarbeten ej hunnit igångsättas i nämnvärd omfattning under en period, då arbetslösheten till följd av samverkande ogynnsamma konjunktur- och säsongförhållanden hade gjort dem särskilt önskvärda. Sannolikt komme den största effekten att uppnås först under den varmare delen av året med därmed normalt förknippade förbättring på arbetsmarknaden. Visserligen syntes, så vitt nu kunde bedömas, ett tillskott i antalet arbetstillfällen även då te sig önskvärt, men behovet syntes näppeligen bliva lika trängande som under vintern.

Vid stigande konjunktur kunde det till och med befaras, att ifrågasvarande konstitutiva brist hos beredskapsarbetena kunde leda därtill, att sådana arbeten startades, först när de med hänsyn till ett förbättrat läge på arbetsmarknaden ej vore behöfliga ur arbetslöshetssynpunkt.

I förevarande hänseende rådde en bestämd skillnad mellan beredskapsarbeten och reservarbeten. Dessa senare utvaldes nämligen på sådant sätt, att starten kunde ske just under vederbörligt beaktande av den aktuella arbetslöshetssituationen.

Det måste därför starkt betonas, att beredskapsarbeten av nu berörda skäl icke vore ägnade att ur arbetslöshetspolitisk synpunkt ersätta eller ens i nämnvärd mån erbjuda ett komplement till reservarbetena. Därtill komme, att beredskapsarbetena visserligen i och för sig erbjöde ett tillskott av arbetstillfällen, men att detta ej vore liktydigt med att de erbjöde en häremot svarande hjälp åt arbetslösa. I den mån arbetstillfällena absorberades av icke arbetslösa, erbjöde de nämligen ingen eller endast en oviss, indirekt hjälp åt arbetslösa.

Styrelsen och kommissionen ville under nu rådande tryckande arbetslöshet ej motsätta sig det ifrågasatta anslaget till beredskapsarbeten men hade ansett sig böra understryka, att dessa arbetens arbetslöshetspolitiska effekt icke borde överskattas. Det förutsattes därför, att ett eventuellt anslag till beredskapsarbeten ej komme att föranleda någon nedskärning av de anslagsbelopp, som erfordrades för fullföljande av arbetslöshetskommissionens uppgifter.

Departementschefen har för egen del anfört följande.

»Såsom i den föregående redogörelsen omförmäls, har jag redan vid behandlingen av årets statsverksproposition anslutit mig till den uppfattningen, att anslag jämväl för nästa budgetår bör beviljas till beredskapsarbeten för motverkande av arbetslöshet. Såsom framgått av vad jag förut i dag vid behandlingen av frågan om nytt anslag till bekämpande av arbetslösheten anfört, måste man enligt min mening för nästa budgetår påräkna behov av statliga åtgärder av mycket stor omfattning till lindrande av arbetslöshetens följder. Det synes mig fortfarande önskligt, att såsom ett led i dessa åtgärder böra ingå så kallade beredskapsarbeten. Då beslut om dylika arbeten förra

året fattades, avsåg man närmast en försöksanordning och ännu har av olika skäl någon definitiv uppfattning om anordningen icke kunnat vinnas. Så mycket har emellertid tydligt visat sig, att en synnerligen riklig tillgång finnes å arbetsföretag, lämpade för utförande genom arbeten av här avsedd beskaffenhet. Förhållandet har varit, att medelstillgången icke medgivit anordnandet av mer än en mindre del av sådana arbeten, som av vederbörande myndigheter angivits böra i första hand komma till utförande. Erfarenheten har icke heller bestyrkt de på förhand uttalade farhågorna för att beredskapsarbetena skulle i olika hänseenden medföra skadliga verkningar för arbetslöshetspolitiken i dess helhet. Ifrågavarande arbeten torde hava på ett naturligt sätt inpassat sig i statens ordinarie arbetsprogram, och några slitningar i förhållande till de statliga och kommunala reservarbetena med avseende å arbetskraft eller arbetslöner hava, såvitt för mig är bekant, icke förekommit. Vidare giva de anförda siffrorna rörande de vid beredskapsarbetena sysselsatta arbetarnas yrkesfördelning vid handen, att dessa arbeten kommit icke blott grovarbetare utan även en hel del andra arbetargrupper till godo.

I detta sammanhang må i anledning av det nyss återgivna yttrandet från socialstyrelsen och arbetslöshetskommissionen påpekas, att den omständigheten att siffrorna rörande i beredskapsarbeten anställda än så länge äro låga givetvis sammanhänger med det av nämnda myndigheter anförda förhållandet, att viss tid alltid måste förflyta innan arbetsföretag, vilka liksom de här ifrågavarande skola igångsättas och bedrivas i ordinarie former, hinna komma till stånd. Detta är emellertid väsentligen en engångsföreteelse, som icke behöver i samma utsträckning göra sig gällande, sedan systemet kommit i tillämpning och nya arbeten kunna undan för undan förberedas.

Beträffande kostnaderna för beredskapsarbetena i jämförelse med andra allmänna arbeten är det i nuvarande läge ännu icke möjligt att göra något uttalande. Det är emellertid min avsikt att, så snart närmare erfarenhet i ämnet kan hava vunnits, föranstalta om en undersökning i berörda hänseende.

Vad angår det belopp, som för nästa budgetår synes böra beräknas för ifrågavarande ändamål, har detsamma i statsverkspropositionen preliminärt uppskattats till 3,000,000 kronor. Av detta belopp är en summa av 600,000 kronor avsedd för fortsättande av den i det föregående omförmälda järnvägsbyggnaden mellan Malung och Vansbro. Det för övriga ändamål återstående beloppet skulle alltså endast bliva 2,400,000 kronor; för nästa budgetår torde man nämligen knappast hava att räkna med några återbärningar av anvisade medel av den storleksordning, att de kunna inverka vid bedömandet av anslagsbehovet. Givetvis skulle det i nuvarande situation i och för sig vara önskvärt, att sistberörda belopp kunde icke oväsentligt höjas. Då jag likväl trots det utomordentligt svåra läget på arbetsmarknaden ansett mig böra stanna vid den angivna summan, har detta föranletts — förutom av de statsfinansiella svårigheterna — framför allt av följande omständigheter. Enär hela anordningen ännu kan sägas befinna sig på försöksstadiet, är det icke tillrädligt att giva densamma för stor omfattning. Vidare har arbetslöshetens fortgående ökning nödvändiggjort en mycket betydande utvidgning av ramen för de för arbetslöshetens bekämpande avsedda statliga åtgärderna, och då effekten av en viss summa med hänsyn till lindrande av arbetslösheten blir störst, då densamma användes enligt de för arbetslöshetskommissionens verksamhet angivna riktlinjerna, har hela den för en dylik utvidgning erforderliga anslagsökningen ansetts böra läggas på anslaget till bekämpande av arbetslösheten. Slutligen är att märka, att i olika hänseenden i år föreslagits — och delvis redan beslutats — anordningar av

en karaktär, som ganska nära ansluter sig till den till grund för beredskapsarbeten liggande tanken. Sålunda har innevarande års riksdag i enlighet med förslag av Kungl. Maj:t för utlämnande av statsbidrag för vissa tillfälliga skogsvårdsåtgärder å enskildas skogar anvisat ett anslag av 2,000,000 kronor, från vilket anslag bidrag må utgå allenast till företag, vilkas utförande finnes vara ägnat att lindra eller motverka arbetslöshet inom orten. Vidare har Kungl. Maj:t i år genom proposition (nr 211) föreslagit riksdagen att till förlag för inköp av gatsten anvisa ett reservationsanslag av 4,000,000 kronor ävensom medgiva, att de medel, vilka inflyta vid försäljning av sten från statens med för nu löpande budgetår anvisat anslag inköpta förråd av gatsten, må under innevarande och nästkommande budgetår användas för fortsatta beställningar av gatsten. I samma proposition har föredragande departementschefen förklarat sig vara beredd att förorda, att Kungl. Maj:t skulle verkställa en fördelning förskottsvis av automobilskattemedel i och för igångsättande av nya vägbyggnadsarbeten — nyanläggnings- eller förbättringsföretag — vilka vore av beskaffenhet att kunna tilldelas bidrag av automobilskattemedel och vilkas omedelbara påbörjande funnes påkallade för lindrande av arbetslöshet. Slutligen har Kungl. Maj:t genom brev den 12 februari 1932 beslutat om höjning av den av arbetslöshetskommissionen förvaltade väglånefonden från 1,000,000 kronor till 2,000,000 kronor, varigenom möjlighet beretts för väghållningsdistrikt att lånevägen erhålla förskott jämväl å sådana statsbidrag för vägbyggnadsarbeten, som icke utgå av automobilskattemedel utan av vanliga skattemedel.

Vad angår grunderna för det nu ifrågasatta anslaget användning torde anledning till ändring i de av 1931 års riksdag godkända samt av Kungl. Maj:t sedermera närmare utformade bestämmelserna icke föreligga.

I fråga om sättet för beredande av medel för ändamålet torde, såsom chefen för finansdepartementet vid frågans förberedande behandling i statsverkspropositionen anförde, samma väg som förra året böra anlitas, nämligen att anslaget inordnas under den vid sidan av de särskilda departementens huvudtitlar stående titeln 'Oförutsedda utgifter'.»

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande förslag har utskottet till behandling förehaft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena, nr 109, inom första kammaren av herr *G. Möller* m. fl. och den andra, nr 195, inom andra kammaren av herr *P. A. Hansson* i Stockholm m. fl., i vilka yrkats, att riksdagen för budgetåret 1932—1933 måtte till motverkande av arbetslösheten anvisa, såvitt nu är i fråga, ett extra reservationsanslag av 30 miljoner kronor till beredskapsarbeten;

dels ock två motioner, väckta den ena, nr 266, inom första kammaren av herr *C. I. Asplund* m. fl. och den andra, nr 379, inom andra kammaren av herrar *E. A. Hage* och *O. W. Lövgren*, i vilka — i sistnämnda motion under åberopande av den förstnämndas motivering — hemställts, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla, att därest resultatet av nu pågående malmblotningsarbeten å Kuorbevare kopparmalmsfyndighet, vartill medel beviljats ur anslaget till beredskapsarbeten för innevarande budgetår, ger anledning, ytterligare medel ur samma anslag måtte beviljas för anställande av försöksbrytning å den blottade malmen.

I fråga om de skäl, motionärerna anført för sina framställningar, får utskottet hänvisa till motionerna I: 109 och 264.

Enligt utskottets mening måste alltjämt tvekan hysas om lämpligheten av att vid sidan av de i arbetslöshetskommissionens regi bedrivna direkta nödhjälpsarbetena anordna andra statliga arbeten, vid vilka, i trots av deras mer eller mindre framträdande karaktär av arbetslöshetsföretag, tillämpas den allmänna arbetsmarknadens löner.

Då vid nästföregående års riksdag anslag anvisades till beredskapsarbeten, skedde emellertid detta till förverkligande av ett av riksdagen vid skilda tillfällen och i olika sammanhang uttryckt önskemål om en utvidgning av den statliga företagarverksamheten under depressionstider. I överensstämmelse med denna uppfattning borde alltså en rådande större arbetslöshet i vissa fall kunna motivera en påskyndad igångsättning utav statliga företag, som i varje fall beräknades i sinom tid skola komma till utförande.

De sålunda vid 1931 års riksdag föreliggande skälen för anslags beviljande till beredskapsarbeten lära alltjämt kvarstå orubbade. Produktionskrisen inom näringslivet har, långt ifrån att visa tecken till en tillbakagång, i stället på allra sista tiden ytterligare skärpts, och arbetslösheten har på ett oroväckande sätt tilltagit; antalet hjälpsökande arbetslösa, som i februari 1930 utgjorde 15,400 och samma månad 1931 41,600, hade i februari månad innevarande år stegrats till icke mindre än 108,000. Motsvarande siffror voro vid utgången av april månad 1932 111,300 mot 11,400 och 39,400 samma tidpunkt 1930 och 1931.

Från dessa utgångspunkter och med beaktande av det nu äskade anslagsbeloppets jämförelsevis begränsade storlek i förhållande till de övriga omfattande ekonomiska hjälpåtgärder av skilda slag och på skilda områden, som krisen påkallat, har utskottet — i anslutning till socialstyrelsens och arbetslöshetskommissionens uttalade uppfattning — ej velat motsätta sig Kungl. Maj:ts förevarande förslag om fortsatt anslag till beredskapsarbeten med 3 miljoner kronor.

Beträffande grunderna för dispositionen av anslaget ansluter sig utskottet till de av departementschefen härför angivna riktlinjerna, dock under framhållande att beredskapsarbetena böra alltjämt betraktas allenast som en försöksanordning samt att självfallet härvidlag måste jämsides med arbetslöshetssynpunkterna tagas i betraktande att till utförande som beredskapsarbeten allenast ifrågakomma företag, varav den praktiska nyttan kan komma att stå i rimligt förhållande till nedlagda kostnader.

Då utskottet alltså endast med stor tvekan kunnat tillstyrka Kungl. Maj:ts förevarande förslag, följer härav, att utskottet måst ställa sig avvisande till det av herrar Möller och P. A. Hansson m. fl. i motionerna I: 109 och II: 195 framförda yrkandet om anvisande av anslag till beredskapsarbeten med ett så avsevärt belopp som 30 miljoner kronor. Vad angår det av herr Asplund m. fl. i motionerna I: 266 och II: 379 framställda förslaget, avseende försöksbrytning å Kuorbevarare kopparmalmsfyndighet, torde frågan om fortsatt bidrag för detta ändamål från anslaget till beredskapsarbeten få i vanlig ordning och jämsides med andra föreliggande framställningar få

prövas av Kungl. Maj:t. Att riksdagen, på sätt motionärerna yrkat, skulle göra en särskild hemställan i ämnet, kan utskottet ej tillstyrka.

Under återopandande av vad utskottet sålunda anført, får utskottet hemställa,

a) att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag och med avslag å de av herrar Möller m. fl. och Hansson i Stockholm m. fl. väckta motionerna I: 109 och II: 195, i vad de avse anslag till beredskapsarbeten och härutinnan skilja sig från Kungl. Maj:ts förslag, må till *beredskapsarbeten för motverkande av arbetslöshet* för budgetåret 1932/1933 under titeln »Oförutsedda utgifter» anvisa ett reservationsanslag, att användas i huvudsaklig överensstämmelse med de av departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden den 22 april 1932 angivna grunder av 3,000,000 kronor;

b) att de av herr Asplund m. fl. samt herrar Hage och Lövgren i Nyborg väckta motionerna I: 266 och II: 379 ej må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 31 maj 1932.

Å statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Kvarnzelius, Bergqvist, Nilsson* i Gränebo, *Svensson* i Kompersmåla, *Oscar Olsson, Asplund, Walles, P. A. Bergström, Carlsson* i Gävle, *Theelin, Pauli* och *Nylander* samt

från andra kammaren: herrar *Anderson* i Råstock, *Jansson* i Falun, *Bengtsson* i Norup, *Törnkvist* i Karlskrona, *Strindlund, Olsson* i Blädinge, *Wigforss, Olofsson* i Digernäs, *Andersson* i Höör, *Lindskog, Järte* och *Persson* i Falla.

Reservationer:

1) av herrar *Oscar Olsson, Asplund, Walles, P. A. Bergström, Pauli, Anderson* i Råstock, *Jansson* i Falun, *Törnkvist* i Karlskrona, *Wigforss* och *Andersson* i Höör, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Produktionskrisen inom näringslivet har, långt ifrån att visa tecken till en tillbakagång, i stället på allra sista tiden ytterligare skärpts, och arbetslösheten har på ett oroväckande sätt tilltagit; antalet hjälpsökande arbetslösa, som i februari 1930 utgjorde 15,400 och samma månad 1931 41,600, hade i februari månad innevarande år stegrats till icke mindre än 108,000. Motsvarande siffror voro vid utgången av april månad 1932 111,300 mot

11,400 och 39,400 samma tidpunkt 1930 och 1931. Depressionens tryck gör sig starkt gällande inom det stora flertalet av landets viktigaste industrier och har även sträckt sina verkningar till jordbruket. Genom den bristande arbetstillgången inom jordbruksnäringen har läget på arbetsmarknaden ytterligare förvärrats; enligt vad arbetslöshetskommissionen vitsordat, kan jordbruket för närvarande ej ens i normal utsträckning bereda plats för vissa yrkesvana jordbruksarbetare och alltså än mindre öppna tillgång till en arbetsreserv för industriarbetare utan sysselsättning.

I denna ur samhällelig synpunkt vanskliga situation lära statsmakterna ej kunna undandraga sig sitt ansvar för erforderliga och effektiva undsättningsåtgärders vidtagande. Att de ekonomiska uppoffringarna härför måste bli betydande är visserligen beklagligt men lärer vara ofrånkomligt.

Då vid nästföregående års riksdag anslag anvisades till beredskapsarbeten, skedde detta till förverkligande av ett sedan lång tid tillbaka föreliggande krav, vilket också vid skilda tillfällen till Kungl. Maj:t framförts i avlätna riksdagsskrivelser. Den bakom anordningen med beredskapsarbeten liggande — och redan i en år 1912 avlåten riksdagsskrivelse uttryckta — grundtanken är att söka mildra konjunkturväxlingarna genom en ökad statlig företagarverksamhet i depressionstider.

Anordningen med beredskapsarbeten är uppbyggd på en av särskilt tillkallade sakkunniga utarbetad och tillstyrkt plan. Enligt utskottets mening måste i jämförelse med övriga nu tillämpade hjälpformer dessa arbeten bjuda uppenbara fördelar. De öppna på ett naturligt sätt möjlighet till arbete utan att nödvändiggöra en tillämpning av det i hög grad abnorma, arbetsdugligheten och arbetsvilligheten hämmande avlöningssystem, som kännetecknar de genom arbetslöshetskommissionen bedrivna »reservarbetena».

Framhållas må, att erfarenheterna av hittillsvarande mera på försök igångsatta beredskapsarbeten — så långt dessa erfarenheter hittills kunnat sträcka sig — varit gynnsamma. Enligt vad departementschefen vitsordat, hava de påbörjade beredskapsföretagen på ett naturligt sätt låtit inpassa sig i statens ordinarie arbetsprogram. I detta sammanhang vill utskottet åberopa, vad socialstyrelsen i sitt uti Kungl. Maj:ts proposition nr 202 till 1931 års riksdag å sid. 38 återgivna yttrande anfört, nämligen att det borde undersökas, huruvida man ej under tider av vikande konjunktur, som ofta även kännetecknades av fallande räntor, i syfte att verka utjämnande på konjunkturutvecklingen kunde anordna sådana produktiva arbeten, som medgäve investering av lånemedel, samt att dylika arbeten borde i allo betraktas såsom arbeten i den öppna marknaden.

Goda skäl kunna alltså anföras för fortsatt anslags beviljande till beredskapsarbeten, och fog synes också föreligga för att detta sker med belopp, som möjliggör en betydlig utsträckning av det hittillsvarande arbetsprogrammet. Enligt utskottets mening synas beredskapsarbetena vara synnerligen väl ägnade att bli ett betydelsefullt led bland de omfattande åtgärder till arbetslöshets och nöds bekämpande, som krisen tvingat fram. Att riklig tillgång på lämpliga beredskapsföretag är för handen, bestyrktes redan

under föregående års riksdags behandling av frågan och har också vitsordats av departementschefen. Preliminära beräkningar upptaga arbeten av olika art och inom skilda delar av landet (i huvudsak vägföretag men även skogs- och torrlägningsarbeten, hamnupprensnings- och vågbrytararbeten o. s. v.) till en anläggningskostnad av cirka 150 miljoner kronor.

Vid sitt ställningstagande i frågan har utskottet alltså kommit till den uppfattningen att ett fortsatt anslag till beredskapsarbeten med det i de de av herrar Möller m. fl. och Hansson i Stockholm m. fl. i motionerna I: 109 och II: 195 begärda beloppet av 30 miljoner kronor ej kan anses för högt tilltaget. Med hänsyn till att anslaget är avsett att nedläggas på produktiva företag, lärer vara befogat att låta en betydande del av anslaget täckas av lånemedel. Motionärernas förslag att 10 miljoner kronor skola bestridas av lånemedel och 20 miljoner kronor av andra statsinkomster än lånemedel, finner utskottet lämpligt avvägt. För täckning av sistnämnda belopp av 20 miljoner kronor stå, på sätt i motionerna påvisas, tidigare i statsskuldsmorteringsfonden uppsamlade tillgångar till förfogande.

Med avseende å grunderna för anslagets användning får utskottet hänvisa till de riktlinjer för beredskapsarbetenas anordning som, på grundval av utarbetat sakkunnigförslag, angavos i 1931 års proposition och varefter redan igångsatta arbeten utförts. Som arbetsobjekt böra alltså — efter förslag av vederbörande myndigheter och efter Kungl. Maj:ts närmare beprövande — väljas allmänna arbeten, som ändock förr eller senare måste komma till utförande. Självfallet måste härvidlag i första hand beaktas företagens effekt ur arbetslöshetssynpunkt, samt att de i övrigt äro av beskaffenhet att ej motverka utan tvärtom kunna gynnsamt påverka en näringslivets återgång till normala förhållanden. Såsom arbetsledande organ skulle även i den vidgade omfattning för beredskapsarbetena, som här avses, alltjämt anlitas de statliga myndigheter, varunder företagen normalt höra, vadan alltså något särskilt nytt statsorgan ej skulle behöva inrättas.

Den av herr Asplund m. fl. och herrar Hage och Lövgren i Nyborg i motionerna I: 266 och II: 379 framförda tanken på en igångsättning med bidrag från förevarande anslag av en försöksbrytning å någon av statens avsevärda kopparfyndigheter i norra Västerbotten, närmast den vid Kuorbevere, finner utskottet vara förtjänt av ytterligare övervägande.

Under återopande härav hemställer utskottet,

a) att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med bifall till de av herrar Möller m. fl. och Hansson i Stockholm m. fl. väckta motionerna I: 109 och II: 195, i vad motionerna avse anslag till beredskapsarbeten, må *dels* till beredskapsarbeten för motverkande av arbetslöshet för budgetåret 1932/1933 under titel »Oförutsedda utgifter» anvisa ett reservationsanslag av 30,000,000 kronor, att användas i huvudsaklig överensstämmelse med de av utskottet angivna grunder;

dels ock besluta att av nämnda anslag ett belopp av 10,000,000 kronor skall täckas av lånemedel;

b) att de av herr Asplund m. fl. samt herrar Hage och Lövgren i Nyborg väckta motionerna I: 266 och II: 379 må anses besvarade med vad utskottet ovan anført.»

2) av herrar *Bergqvist, Nilsson* i Gränebo, *Svensson* i Kompersmåla, *Theelin, Nylander, Strindlund, Olsson* i Blädinge, *Lindskog, Järte* och *Persson* i Falla, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Då vid nästlidna års riksdag anslag anvisades till beredskapsarbeten, skedde detta i trots av ett stort antal myndigheters avstyrkande utlåtanden, vari bland annat erinrades om vådorna av att genom mer eller mindre framkonstruerade statsarbeten, vid vilka erbjödes 'avtalsenliga löner' förrycka arbetsmarknadens anpassning efter det allmänna ekonomiska läget. Det framhölls också, att de planerade arbetena måste bliva rätt avlägset belägna från städer och andra arbetslöshetscentra och alltså medföra samma olägenheter i form av förflyttningar och de anställdas dragande från familjerna, som utmärkt de egentliga nödhjälpsarbetena. Berättigade farhågor kunde å andra sidan hysas för att en del grovarbetare, som hittills kunnat nödtorftigt draga sig fram inom jordbruket eller vissa industrier med låga arbetslöner, skulle söka sig till närbelägna beredskapsarbeten, där tilläventyrs en bättre arbetsförtjänst erbjödes dem.

De sålunda i olika avseenden anförda betänkligheterna kvarstå alltjämt orubbade. Såväl socialstyrelsen som arbetslöshetskommissionen, vilka redan tidigare riktat en ingående kritik mot förslaget, hava nu ånyo anført vägande erinringar häremot.

Gentemot den av departementschefen framhållna synpunkten, att beredskapsarbetena allenast äro att betrakta som en försöksanordning, vill utskottet erinra, att vissa av de redan igångsatta beredskapsföretagen äro av en ganska vidsträckt och kapitalkrävande omfattning samt att i den mån fortsatt anslag beviljas till dylika arbeten detta i alltjämt växande utsträckning kan befaras framkalla behov av ytterligare medels anvisande även under kommande år.

Överhuvud måste de starkaste tvivel hysas om möjligheterna att genom beredskapsarbeten kunna bekämpa arbetslösheten i en mot de gjorda utläggen tillnärmelsevis svarande omfattning, vartill kommer den uppenbara olämpligheten av att genom ett förnyat betydande anslagsbelopps anvisande till beredskapsarbeten — att utgå vid sidan av de övriga avsevärda belopp till statliga åtgärder för arbetslöshetens bekämpande, varmed budgeten betungas — ytterligare föregripa de sedan länge pågående utredningarna i arbetslöshetsfrågan, vilka utredningar hava direkt syfte att undersöka på vilka vägar arbetslösheten skall kunna effektivast lindras och bekämpas.

Med avstyrkande alltså av Kungl. Maj:ts förevarande förslag och samtliga i ämnet väckta motioner, hemställer utskottet,

att Kungl. Maj:ts förevarande proposition samt de av herrar Möller m. fl. och Hansson i Stockholm m. fl. väckta motionerna I: 109 och II: 195, i vad motionerna avse anslag till beredskapsarbeten, ävensom de av herr Asplund m. fl. samt herrar Hage och Lövgren i Nyborg väckta motionerna I: 266 och II: 379 ej må av riksdagen bifallas.»
